

PUBLIKACIJA

GLAVNI GRAD PO MJERI GRAĐANA

ИСТРАŽIVANJE О НИВОУ ИНФОРМИСАНОСТИ И УКЛJУЧЕНОСТИ
ГРАДАНА У ПРОЦЕСЕ ДОНОШЕЊА ОДЛУКА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

Ova publikacija je kreirana kroz projekat „Glavni grad po mjeri građana“ koji je podržan kroz projekt „Moja zajednica - Snažna zajednica“ koji realizuje Centar za razvoj nevladinih organizacija CRNVO a finansira ga Evropska unija posredstvom Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori. Sadržaj ovog dokumenta je isključiva odgovornost NVO Centar za multimedijalnu produkciju (CEZAM) i ni na koji način ne odražava stavove Centra za razvoj nevladinih organizacija i Evropske unije.

NVO CENTAR ZA MULTIMEDIJALNU PRODUKCIJU – CEZAM
u partnerstvu sa
NVO DRUŠTVO SOCIOLOGA CRNE GORE – DSCG

PUBLIKACIJA **“GLAVNI GRAD PO MJERI GRAĐANA”**

**ISTRAŽIVANJE O NIVOU INFORMISANOSTI I UKLJUČENOSTI GRAĐANA/KI U PROCESU
DONOŠENJA ODLUKA NA LOKALNOM NIVOU**

IZDAVAČ

NVO Centar za multimedijalnu produkciju (CEZAM)
Ulica Radosava Burića bb, 81 000 Podgorica
www.cezam.me

UREDница

Milena Radovanović

AUTORKA FOKUS GRUPNOG ISTRAŽIVANJA I ANALIZE

Biljana Radović

ASISTENTKINJE U ISTRAŽIVANJU

Ana Vukosavović i Radinka Leovac

PARTNER NA PROJEKTU

NVO Društvo sociologa Crne Gore

Septembar 2018.

SADRŽAJ

Uvod	4
Izvještaj sa analize fokus grupa /metodologija	5
Opšta situacija i kvalitet života u Glavnom gradu	5
Informisanost i konsultovanje građana/ki.....	6
Informisanost i uključenost na primjeru Kasarne Morača	10
Trenutno viđenje stanja i vizije razvoja	12
Preporuke i prijedlozi građana/ki za lokalnu upravu	14

UVOD

Promišljanje teme urbanog, suburbanog i ruralnog razvoja i prostora se odvija kroz nekoliko dimenzija: društvo, prostor, vrijeme.

Savremeni trenutak prati razvoj gradova na globalnom nivou. Grad kao prostorna zajednica predstavlja diferenciranu cjelinu stanovništva, institucija i aktivnosti koje su koncentrirane na istom prostoru. Gradski život podrazumijeva koncentraciju i raznovrsnost, koegzistenciju ljudi različitog porijekla i načina života, bliskost i distancu, mogućnosti i probleme. Preobražaji globalnih društava su tjesno povezani sa preobražajima gradova. U evropskoj istoriji se mogu razlikovati tri tipa društva: agrarno, industrijsko i informaciono.

Agrarnom društvu odgovara varoš (prvobitni grad). Varoš je predstavljala ostrvo u dominantnom seoskom okruženju. Idealno tipski posmatrano seljačko društvo ima sljedeće karakteristike: tradicija upravlja svim ljudskim postupcima, ekonomski sistem je uređen po logici privredne samodovoljnosti i ne razlikuje proizvodnju i potrošnju, isprepletenost porodice i preduzeća daje centralnu ulogu kućnog domaćinstva, pošto je uključena u globalno društvo lokalna zajednica uživa relativnu autonomiju u odnosu na to društvo. Za industrijsko društvo je karakterističan industrijski grad koji zadržava svega nekoliko sličnosti s varoši. On je mnogo veći od varoši, ima više funkcija a njegova struktura poprima strukturu industrijskog društva. Industrijski grad je obilježen veoma uočljivim demografskim, ekonomskim i drugim rastom koji ide u korak s veoma značajnim bijegom od sela (ruralni egzodus). Informaciono društvo se zove dodatno postindustrijsko ili rizično društvo, a karakterišu ga odlike metropske zajednice. Privredni i društveni preobražaj, kao i demografski rast, koji prate ovo društvo doprinose rađanju urbanog poretka i time se kida veza s industrijskim gradom.

Urbanizacija je proces koji moderne gradove u kontinuitetu oblikuje i predstavlja globalni proces koji za posljedicu ima znatno uvećanje broja stanovnika u gradovima u modernom dobu. Takav razvoj gradova znatno utiče na mišljenje, život, ponašanje i navike ljudi, te su na globalnom nivou urbani sukobi nešto o čemu se često može čuti, a osnovni uzroci za stvaranje brojnih socijalnih problema i velikih tenzija u urbanim sredinama su: siromaštvo, etničke podjele i antagonizmi, kriminal i nesigurnost.

Sve što se događa direktno ili indirektno utiče na kvalitet života kako pojedinca tako i cjelokupne zajednice, bez obzira na konkretan prostor u kom se kao pojedinci nalazimo. Ono što dijelimo jeste vrijeme koje neupitno utiče na percepciju budućeg kvaliteta života. Upravo smo zbog budućnosti i budućih generacija dužni da djelovanje u sadašnjem trenutku valjano promislimo.

Shodno ovome, veoma je važno da promislimo u kom pravcu želimo da se razvija Podgorica kao glavni grad Crne Gore i koja, bez obzira na to što je daleko od toga da poprimi oblik metropole, poprima oblik savremenih gradova koje prati ubrzana urbanizacija.

U cilju prepoznavanja percepcije građana/ki o Podgorici, sproveli smo fokus grupno istraživanje u okviru koga smo se bavili temama, za koje smatramo da su od velike važnosti za razvoj samog grada, a to su: kvalitet života, informisanost i uključenost građana/i u procese donošenja odluka na lokalnom nivou kao i njihovim vizijama razvoja grada.

IZVJEŠTAJ S ANALIZE FOKUS GRUPA

Metodologija

U istraživanju je kao sredstvo prikupljanja potrebnih podataka korištena jedna od najčešće upotrebljavanih tehnika kvalitativnog istraživanja – fokus grupe/grupne diskusije.

U periodu od 28. do 29. juna 2018. godine organizovane su četiri (4) fokus grupe sa građanima/kama Podgorice. Struktura učesnika u svim fokus grupama birana je prema istovrsnim kriterijumima koji su predstavljeni u tabeli ispod:

Glavni kriterijumi	Pol	Godine	Mjesto stanovanja
1. Da nijesu u posljednjih 12 mjeseci učestvovali u fokus grupama	10 muški	18 - 65	Podgorica
2. Da nijesu u srodstvu sa regruterima/anketarima	10 ženski		Urbani/suburbani/ruralni dio
3. Da nijesu angažovani u marketinškim agencijama i agencijama za istraživanje tržišta			

Struktura učesnika odgovarala je planiranoj. Prilikom regrutacije participanata vodilo se računa da se pored naznačenih kriterijuma biraju i prema mjestu stanovanja (urbano/suburbano/ruralno) i prema zanimanju/okupaciji/vokaciji, odnosno vodili smo računa da imamo zastupljene učesnike/ce iz urbanog, suburbanog i ruralnog dijela Podgorice, kao i da imamo zastupljene učesnike/ce koji temu istraživanja pored ličnog stava temu mogu sagledati iz ugla njihove vokacije.

OPŠTA SITUACIJA I KVALITET ŽIVOTA U GLAVNOM GRADU

Opšti utisak učesnika/ca je da se Podgorica ne razvija u pravom smjeru, da život u Glavnem gradu nije dovoljno kvalitetan i čak nije human, te da grad prestaju doživljavati kao svoj. Najviše se zamjera na nedovoljnem broju zelenih površina, nedovoljnom broju dječjih igrališta, lošoj higijeni prostora kao i pretjeranoj i neplanskoj urbanizaciji tzv. "betonizaciji" koja po mišljenju učesnika/ca remeti mikroklimu.

Izgubili smo pravo na grad, oduzimaju nam grad od nas građana, oduzimaju polis od građana i dobijamo nekakvu nuspojavu koja se naziva cesta, koja se naziva staklo, koja se naziva beton- možda jeste malo pesimistički, ali nedostaje građana u gradu i prava na grad. (3. grupa, stručnjaci/aktivisti)

Stvari se jako komplikuju i Podgorica postaje užasno mjesto za život kada imate dijete. Vi nemate adekvatnu infrastrukturu, ne postoje igrališta prilagođena djeci ne postoje sadržaji prilagođeni djeci. Takođe kvartovi su takvi da ne postoji povezanost između njih, a i unutar kvartova oni ne predstavljaju cjelinu u kojoj se život može odvijati i organizovati i to je najveća mana Podgorice u odnosu na manje sredine. (2. grupa, žene)

Volim to sa jedne strane što je to grad koji se još uvijek razvija posebno što se tiče količine to jest broja građana, naravno i u drugim aspektima, ali sa druge strane smatram da se u ovom momentu ne razvijamo onako kako bi trebalo. Prije svega ne mogu da shvatim betonizaciju grada. (4. grupa, mladi)

Grad za život i jeste i nije, sve zavisi kako gledamo. Ako gledamo iz perspektive mlađih odnosno dece, onda nije. Nemamo prostora za igru, imamo naselja će ne postoje vrtići i škole poput City kvarta kojim se hvalimo kao najvećim, a ustvari je crna tačka Podgorice .(1. grupa, muškarci)

Razlozi koje učesnici navode i koji kreiraju prilično negativan stav o trenutnom stanju u Podgorici i kvalitetu života u njoj, a koji ih istovremeno otuđuju od grada kao sopstvenog prostora, pored neinformisanosti i nezainteresovanosti za moguće promjene na koje mogu uticati, su: neprilagodenost trotoara i pješačkih prelaza roditeljima sa djecom u kolicima kao i osobama sa invaliditetom, loše uređena biciklistička staza, smanjen prostor za pješake na trotoarima, nedovoljno dobra povezanost prigradskih naselja gradskim saobraćajem i izuzetno loš kvalitet gradskog prevoza, nedostatak parkinga u gradskim i prigradskim naseljima, loša saobraćajna kultura, nedovoljno dobro sprovođenje kaznene politike, koncentrisanost manifestacija i drugih događaja na svega dva mesta u gradu, nedovoljno dobra opskrbljenošt uslovima za zadovoljavanje mnogobrojnih potreba studenata, loša higijena prostora naročito u gradskim i prigradskim naseljima, problem pasa latalica i nedostatak stočnog groblja.

Otuđenost od sopstvenog grada i prostora i nemogućnost da se čovjek poveže sa svojom zajednicom i svojim gradom se izražava kod dvoumljenja učesnika/ca o nastavku života u Podgorici.

Ne osjećam se bezbjednom u ovom gradu. (2.grupa, žene)

Zbog sve većih interesa krupnog kapitala i kapitalista i zanemarivanja stvarnih potreba građana, zaista mi je teško da odlučim da nastavim da živim ođe a rođen sam ođe. (4.grupa, mladi)

INFORMISANOST I KONSULTOVANJE GRAĐANA/KI

Opšti zaključak je da se ispitanici/ce o svim važnim događajima, razvojnim projektima i vizijama koji se odnose na Podgoricu informišu najviše sa društvenih mreža, i to preko društvene mreže Facebook, te povremeno i putem društvenih mreža Instagram i rjeđe putem Twitter-a. Pored društvenih mreža, informišu se često putem medija, najviše putem jutarnjih programa i dnevnih vijesti koji se emituju na televizijama sa nacionalnom frekvencijom, a potom putem različitih medijskih portala.

Uglavnom je to Facebook, mada sada dosta informacija počinje da se kreće po Instagramu, na svim društvenim mrežama imate neke portale. Dok je recimo sajt glavnog grada rađen kao bukvalno u kameno doba – ništa nema. (4.grupa, mladi)

Povremeno zbog posla moram da provjerim sajt Glavnog grada. I informacije nijesu sistematizovane. Ok je ako vi redovno posjećujete sajt, pa znate sekcije, znate šta tražite i će te informaciju da nađete. Ali generalno ono što bi zanimalo građane, obične građane, jako teško se dolazi do određene vrste informacija tipa: u kom naselju će se graditi nova zgrada, na kojoj je započeta izgradnja, kako će izgledati urbanistički plan. Tih informacija nema a koje bi mogle zanimati određenu grupu građana. (**2. grupa, žene**)

Da pohvalim i inicijativu glavnog grada koju sam skoro ispratio. U pitanju je bila promocija aplikacije: glavni grad je u saradnji sa privatnom firmom izbacio aplikaciju za informisanje to jest dešavanja u gradu. Smatram da glavni grad mora bolje da se digitalizuje, ukoliko želi da se prilagodi nama mladima. (**4. grupa, mlađi**)

Grad kao grad treba da razvije sistem informisanja sa uzorom na veće gradove u regionu koji imaju čak i servisne brojeve za dobijanje svih informacija koje ih interesuju, bilo da su kulturna dogadanja ili nešto drugo, poput važnih dokumenata. Mi ne možemo da dobijemo informaciju od državnih i opštinskih organa što nećemo poslati zvanični/službeni dopis. (**1. grupa, muškarci**)

Radio-televizija Podgorice se pominje pred svake izbore, a nikako da je pokrenu. Oprema postoji, ogroman novac je dat za nju, ali se ne pokreće. (**1. grupa, muškarci**)

Opština ima tzv. PG biro. Sva komunikacija sa svim opštinskim organima ide preko njih, odnosno ne ide preko njih. Oni sortiraju medije sa kojima će normalno da komuniciraju, a postoje i oni sa kojima nalaze razloge da ne komuniciraju. (**1. grupa muškarci**)

Sistem 48 je nešto poput aplikacije Budi odgovoran, ali na opštinskem nivou. Dešavalо se da ljudi prijave nepropisno parkirano auto, a da vlasnik auta sazna ko ga je prijavio. (**1. grupa muškarci**)

Postoji razlika između toga što lokalna samouprava smatra da dobro radi i da je dobra informisanost. Njima je Ok ako oni neku odluku zakače na sajtu, pa ja zakače u Dokumenta pa u Dokumenta sa Skupštine. Vi treba da kliknete jedno dvadeset i pet puta da otvorite dokumenta koja se zovu Dokument 1 ili dokument po datumu, da svaki pregledate da bi došli do neke odluke. Oni smatraju da su objavili tu informaciju. To nije objavljena informacija. Informacija je objavljena ako vi građanima jasno plasirate informaciju i na način da oni jednim klikom mogu da dođu do nje. (**2. grupa, žene**)

Mjesne zajednice su izgubile svoju funkciju, ne obavljaju svoj posao. One više nijesu mjesto okupljanja i dijeljenja informacija, već mjesta koja su aktivna samo pred izbore. Nema predstavnika koji bi informisao građane, već samo predstavnici političkih partija. (**2. grupa, žene**)

Osim društvenih mreža koje nam služe kao filter informacija za ono što se događa u gradu, CRNVO mailing lista na koju se mogu prijaviti svi građani je dosta korisna po tom pitanju. (**3. grupa, stručnjaci/aktivisti**)

Društvene mreže smatram nužnim zlom, s obzirom na to da zbog brzine života ljudi nijesu po tom pitanju previše agilni da sami dolaze do tih informacija. Te informacije su ciljane od strane tih interesnih grupa, mi smo samo neko ko te informacije prima jer do tih informacija nismo došli sami u svojoj režiji. (**3. grupa, stručnjaci/aktivisti**)

Učesnici navode da na nivou Podgorice ne postoji nijedan lokalni dnevni štampani medij koji se distribuira na njenoj teritoriji, ne postoje lokalna televizija i radio, ne postoji dežurni telefon, smatraju da su mjesne zajednice izgubile svoju prvobitnu funkciju, kao i da nikad nijesu imali prilike da dobiju brošuru, vodič ili informator a koji se odnosi ili se odnosio na prošle ili buduće projekte Glavnog grada. Opšta ocjena je da učesnici/ce bez obzira na to što nijesu dovoljno upućeni u obavezne mehanizme informisanja koji su propisani Odlukom o učešću lokalnog stanovništva u vršenju javnih poslova, jasno ih prepoznaju navodeći kako negativne, tako i pozitivne primjere. Izražena je želja učesnika/ca za informacijama koje se odnose na sve događaje u gradu, kao i za perspektivama i vizijama razvoja grada, te projektnim prijedlozima i planovima koji se na razvoj odnose a za koje ističu da su im uglavnom nedostupni iz raznih razloga.

Kada je u pitanju konsultovanje građana/ki od strane Glavnog grada, opšti zaključak je da učesnici nijesu kvalitetno konsultovani po pitanju bitnih odluka i prijedloga koji se odnose na razvoj samog grada. Forum za diskusiju građana/ki na web site-u Glavnog grada ne postoji, a učesnici/ce su saglasni da se do sada nijesu susreli niti su učestvovali u anketi ili upitniku (bilo u elektronskom, pisanim ili telefonskom obliku) pokrenutom od strane Glavnog grada po pitanju važnih razvojnih projekata. Opšti zaključak je i da javni pozivi za dostavljanje pisanih prijedloga, interesa i stavova građana/ki, kao i pozivi za javne rasprave prođu nezapaženo jer nijesu dovoljno promovisani niti vidljivi, te da shodno tome građani/ke nijesu kvalitetno informisani i obaviješteni.

Ljudi koji se bave gradskom politikom će uzeti, u velikoj mjeri, u obzir mišljenje građana jer su javne rasprave medijski dobro ispraćene. E sad, do nas građana je da te javne rasprave u što većoj mjeri ispratimo i da budemo što više angažovani kako bi se i naš glas čuo. (3. grupa, stručnjaci/aktivisti)

Učinkovitost javnih rasprava zavisi od teme kojom se bave, zavisi od Opštine i od informisanosti građana. Npr. skoro je bila neka javna rasprava u Herceg Novom. Svi su učestvovali, svaka mjesna zajednica je bila uključena, podijelili su djelove odnosno kvartove kojima se bave. Svi prijedlozi su skupljeni, poslati i posli na skupštinu. Jesu li usvojeni ili ne, nebitno, ali to je pravilan način učešća. (2. grupa, muškarci)

Fakat je da je veliki dio NVO sektora najviše uključen, a vidljiva je i velika povezanost građana za saradnju sa nvo sektorom ako su prepoznali neki svoj lični interes. Ako prepoznamo neki svoj lični interes u razvoju grada, mi ćemo da učestvujemo. A ako sebe ne vidimo u tome, mi ćemo da pustimo da se te odluke donose same od sebe pa kako bude. (2. grupa, žene)

Učesnici/ce kao jedan od glavnih razloga slabije posjećenosti javnih rasprava, naročito onih koje nijesu medijski dobro ispraćene, vide nizak nivo kritičke svijesti građana/ki u odnosu na ono što se događa u neposrednom okruženju i to objašnjavaju nejasnom vizijom razvoja samog grada kao i jednom vrstom ravnodušnosti koja je izazvana kod građana/ki, a koja podrazumijeva misao o tome da je teško nešto promijeniti, bez obzira da li oni uzmu učešća ili ne, jer o svemu odlučuje „neko drugi“. U predizbornim kampanjama je uglavnom, kako ističu, aktuelno rješavanje nekih akutnih ili hroničnih problema koji postoje, s tim što su ti problemi pojedinačni. Rješavanje nedostatka jednog pješačkog prelaza neće riješiti problem saobraćajne nekulture, parkiranje po trotoarima i izgradnju zgrada koje nemaju parking. Dakle, može se

uvidjeti da učesnici/ce govore o nejasnoj ili čak, nepostojećoj viziji razvoja grada koji se ubrzano širi i svakodnevno bi trebalo da se oblikuje prema potrebama svojih stanovnika/ca.

2012.godine sam počeo aktivno da idem na javne rasprave. Suština svega je da se javne rasprave zakazuju u petak u 11h. Mi smo morali da odustanemo od svojih privatnih obaveza i planova da bi tamo ostajali po tri-četiri sata. Podgoricu treba sačuvati od napasti, što se tiče zelenih površina, divlje gradnje, ali ako ti želiš da ti neko dođe na javnu raspravu ti ćeš je zakazati u subotu, ako ne želiš zakazaćeš je za 31. decembar u 23h. E sad, pored tog gradskog nivoa, postoji još jedan podmuklji nivo, a to su mjesne zajednice koje se aktiviraju samo prilikom izbora. Mi građani ne možemo da uradimo ništa dok se to medijski ne napumpa do tog nivoa, da oni moraju da urade nešto. Ako želimo fer odnos, potrebno je da oni budu fer, ako njima stvarno bude stalno onda će moći da učine ovaj grad boljim. (3. grupa, stručnjaci/aktivisti)

Mislim da nas najviše informišu preko kanala za koje znaju da oni neće doprijeti do tebe. Informacija o svakoj javnoj raspravi se plasira preko određenih kanala, između ostalog u štampanim novinama, koje imaju najmanji tiraž u Podgorici i upravo se tu plasiraju informacije o javnim raspravama. Mislim da je o kasarni Morača i bila najveća priča, ali je generalno svima ta lokacija interesantna i političarima i stručnjacima I velikom broju građana, to su otprilike znale i neke od nevladinih organizacija i to je to i zbog toga je sama ta javna rasprava dobro posjećena. Obični građanin nema šanse da se informiše na određeni način jer mora uvijek neko da povuče ili NVO ili neki stručnjaci ili neko drugi. (4. grupa, mladi)

Što se tiče javnih rasprava evo primjer kako Opština to radi: oni provuku kroz oglas u Pobjedi, koju нико ne čita, da izdaju lokacije u recimo u Park šumi Gorica za izgradnju objekta u ugostiteljske svrhe. To нико ne vidi, jer нико неće da čita oglas koji je na pola strane ako mu je na drugoj strani sport. I to se usvoji, postavi se kafić. I нико ne zna kako je taj kafić nikao na sred npr. Ljubovića. E sad, oni su ispoštovali proceduru, oni su objavili u sredstvima javnog informisanja i sad, oče li se ko javit... (1.grupa, muškarci)

Učesnici smatraju i ističu da svaki stanovnik/ca treba da se potрудi i da nađe način da kroz sve oblike učešća koji su mogući, pa i kroz pokretanje raznih peticija, učestvuju u kreiranju grada po njihovoј mjeri i potrebama. Ističu da svako može ličnim primjerom i djelovanjem da utiče na drugu osobu i da je to ključni način prenošenja znanja, iskustva i kreiranja ambijenta za aktivizam.

Pitanje je kako da na što bolji način informišemo i zainteresujemo što veći broj ljudi. Problem je u tome što ljudi koji su bili na javnoj raspravi neće ništa promijeniti. Mi ako ne širimo svijest i onoga do sebe malo ne dotaknemo, nećemo ništa promijeniti. Poenta je da onaj koji je informisan o javnim raspravama informiše i druge, povedi svoju porodicu, povedi svoje prijatelje, govori o tome, nauči nekog nešto o tome.(4.grupa, mladi)

Ja iste ljude na svakom protestu vidim. Malo ubačenih elemenata, malo novih ljudi, ali to su sve isti ljudi koji se bore kod nas. Uglavnom možemo da govorimo o humanim akcijama ne na lokalnim nivoima, nego o autonomiji akcija, jer je to jedino preostalo. Nemogućnost da se djeluje, jer morate da prođete čitavi niz stepena odobrenja i tada se informacija gubi, ona više nema prvočitnu snagu. Ako bi se desilo 1.000 inicijativa i od njih bude 990 neuspješnih, onih 10 će se realizovati, pa onda već sljedeći krug može da

počne. Onih 10 koji su svoje odradili imaće novu inicijativu, a ovi ostali će svoju da ponove, jer će postajati primjer kako je nešto uspjelo. (3. grupa, stručnjaci/aktivisti)

Stanovnicima Podgorice je neophodna sa jedne strane edukacija o načinima informisanja, konsultovanja i uključivanja i s druge strane, pravovremena informisanost o svim budućim projektima i događanjima na teritoriji Glavnog grada, kako smatraju učesnici/ce, a u cilju kvalitetnije saradnje građana/ki i lokalne uprave, pronalasku najboljih prijedloga i rješenja. Takođe, učesnici/ce ističu da su samoorganizacija i aktivizam građana/ki po pitanju rješavanja akutnih ili hroničnih problema u Glavnom gradu na veoma niskom nivou i smatraju da je veoma bitno konstatno edukovati i podsticati građane/ke na aktivizam. Učesnici/ce aktivizam vide kao jedan od načina da se povežu s prostorom u kom žive i rade, da ga osjetе kao svoj a ne kao nametnuti i iznuđeni, te da se na taj način može unaprijediti kritička svijest građana/ki i uvećati njihova moć da mijenjaju postojeće stanje.

Može se zaključiti da učesnici/ce nijesu dovoljno informisani o mehanizmima informisanja i konsultovanja, kao ni načinima učešća u procesima donošenja odluka na lokalnom nivou, iako su identifikovali i pozitivne i negativne akcije građana/ki koje su promijenile ili pokrenule rješavanje određenih pitanja u gradu. Motivisanost građana/ki da se uključe u procese donošenja odluka putem svih propisanih oblika učešća postoji, s tim što je neophodno pravovremeno ih informisati i time podstićati na učešće.

INFORMISANOST I UKLJUČENOST NA PRIMJERU KASARNE MORAČA

Opšti utisak je da su učesnici/ce za projekat kasarne Morača saznali putem internih razgovora, no da su tek zaista o tome obaviješteni putem medija kada je jedna politička grupacija snažno reagovala putem medija, što ih je navelo da se samoinicijativno informišu i aktiviraju.

Ne bih sada da reklamiram nikoga, preko stranice jedne političke partije sam saznao, dva dana pred javnu raspravu. Ranije je nešto bilo priče oko toga, ali ništa konkretno. Ja sam bio na toj javnoj raspravi, i bila je fina javna rasprava, za razliku od ostalih, koje se ne posjećuju, oni su morali da promijene salu, koliko je ljudi došlo. I kada bi bilo više takvih javnih rasprava, super bi bilo jer bi se nešto počelo mijenjati. (4.grupa, mladi)

Prvo sam čula za otpor jedne grupe građana koja se suprotstavila rušenju jer su željeli da se projekat privede drugoj namjeni, a nakon toga je uslijedila ustvari javna rasprava. Stekla sam utisak da ta javna rasprava nikad ne bi dobila toliku pažnju da nije bilo ovih prvih koji su sve to i pokrenuli i sve nas motivisali i onda se malo čulo za to. (2.grupa, žene)

Vidio sam na jednom portalu kada se oglasila jedna grupa građana i problematizovala taj projekat, a to je bilo svega dan/dva pred javnu raspravu. Živim ovdje, stalno sam u gradu, čuo sam neposredno prije toga priče o tome, ali do trenutka kada su mediji prenijeli stav ove grupe građana nijesam uspio informaciju da nadem o tome. Jednostavno, nijesam znao ni šta da ukucam u pretraživač da bih tražio konkretno. (1. grupa, muškarci)

Razlozi koje učesnici/ce ističu kao glavne za neblagovremeno informisanje građana/ki o planiranom projektu kasarne Morača su: zbumujuće informacije na sajtu glavnog grada, interesi krupnog kapitala i interesi političke elite na lokalnom i državnom nivou, nedostatak istraživačkog novinarstva, nepostojanje interesa medija da objave informaciju ukoliko su je posjedovali, nedovoljno angažovanje civilnih organizacija koje se bave ovim temama i uopšte nedostatak političke volje da uključe građane/ke.

Ista priča je bila i za kasarnu Morača, nama će reći iz lokalne vlasti bogami se znalo o tome prije tri godine, ali ne postoji pisani dokaz o tome, ne zna se šta se dešava, i onda jednog dana dobiješ informaciju: tu će da se gradi soliter. Mi nemamo jak informativni kanal, putem kojeg će da nam stižu informacije. (3.grupa, stručnjaci)

Ja sam prvo čula od grupe arhitekata koja je to dala u javnost, na televiziji, a nakon toga za grupu lokalnih poslanika koja se pobunila. (2.grupa, žene)

Ima nas koji pamtimos kasarnu kakva je bila. Kasarna je imala sportsku salu sa svom mogućom opremom, biblioteku. Kasarna je takva kakva je bila mogla da se prilagodi potrebama grada. (1.grupa, muškarci)

Nijesu svi učesnici interneta. Trebalo bi na nivou televizije kao medija da se svaka informacija koja je vezana i koja je bitna za Glavni grad promoviše i da se svaki građanin informiše. Postoje stanovnici Podgorice koji ne žive u centru, koje ne interesuju ni novine, jedino što imaju pristup televiziji i to u određenom vremenskom periodu. (2.grupa, žene)

Učesnici su, zbog samog primjera kasarne Morača, izrazili zabrinutost za sve zelene površine u gradu. Navode primjere divlje urbanizacije ispod Ljubovića, ispod brda Gorica, kao i otuđenje dječjih igrališta u pojedinim kvartovima koja su prenamjenjena u svrhe parkirališta za vozila.

Zaključak koji se takođe može izvući jeste da postoji nepovjerenje u rad lokalne uprave, a istovremeno postoji povjerenje prema samoorganizaciji i aktivizmu građana/ki. Ono što s jedne strane najviše zabrinjava jeste nepovjerenje mladih ljudi u rad organa lokalne uprave, a s druge strane ohrabruje samoorganizacija i aktivizam mladih koji su na brojnim primjerima i ličnim iskustvima govorili o malim promjenama koje su proizveli unutar njihovih zajednica.

Mislim da postoji veliko nepovjerenje u te mehanizme. Ja Iskreno nemam povjerenja u te institucije pa pokušavam nešto na svoju inicijativu da izborim, jer vjerujem negdje da će moj dobar primjer možda pokrenuti i druge. (4.grupa, mladi)

I ja isto radije pokušavam da nešto sami odradimo, što se može, na lokalnom nivou i samoinicijativno, kao npr. da organizujemo neku akciju čišćenja ili tako nešto što je samo po sebi dovoljno teško zbog reakcija građana na to. Od opštine ili lokalne zajednice pogotovo ne očekujem neki odgovor, jer smo ih do sada kontaktirali i uvijek smo dugo čekali odgovor ili ga nijesmo dobili. (4.grupa, mladi)

Učesnici/ce smatraju da je, kada je u pitanju aktivizam na lokalnom nivou, neophodno povezivanje na više nivoa i između više različitih grupa građana/ki u cilju unapređivanja kvaliteta života.

TRENUTNO VIĐENJE STANJA I VIZIJE RAZVOJA

Opšti zaključak jeste da učesnici/ce Podgoricu ne osjećaju u dovoljnoj mjeri kao svoj grad, prostor kao sopstveni prostor na čije kreiranje i razvijanje oni mogu u dovoljnoj mjeri da utiču, bez obzira na veliku ljubav i odanost gradu u kom su rođeni, odrasli i žive. Opšte mišljenje većine učesnika/ca je da život u Podgorici nije human. Svakodnevni i ubrzani razvoj grada čini da se većina učesnika/ca osjeća otuđenim od sopstvenog prostora, pa i vremena u kom se taj prostor mijenja zajedno sa svojim stanovnicima. Učesnici/ce su naveli veliki broj primjera koje vide kao probleme i sa kojima se svaki dan susreću, polazeći kako od ličnog i direktnog tako i od posrednog i indirektnog iskustva. Primjetno je da više od polovine učesnika zabrinjava razvoj grada koji nije po mjeri đece, roditelja, starih lica i osoba sa invaliditetom.

Po grupama ćemo izlistati najbitnije probleme koje su učesnici pomenuli.

1. grupa, Muškarci: nedostatak sportskih terena, nepostojanje kamere u parkovima, ogroman broj zgrada koje su poluprazne, naselja bez vrtića i škola, loš gradski prevoz, manjak zelenih površina u gradu, saobraćajna nekultura, koncentrisanost sadržaja na jednom mjestu i dr.
2. grupa, žene: nepovezanost kvartova, igrališta i sadržaji koji nijesu prilagođeni đeci, problemi prilaska školama i vrtićima, manjak zelenih površina u gradu, pohaban mobilijar na dječjim igralištima unutar kvartova, problem pasa latalica, nedostatak stočnog groblja, divlje deponije unutar i okolo napuštenih zgrada, velika dostupnost psihoaktivnih supstanci mladima i djeci i dr.
3. grupa, stručnjaci: varvarski pristup životu u simboličkoj ravni, neprilagođenost infrastrukture brzini života, monotoni kulturni sadržaji, nedostatak gradskog bioskopa i raznolikog sadžaja za mlade, nedostatak građanskih inicijativa, nedostatak ljudi s pravom vizijom razvoja kako na lokalnom tako i na državnom nivou, te previše ubrzan način života za jedan mali grad.
4. grupa, mladi: divlje deponije u prigradskim naseljima i izvan, prljava korita rijeka, nesadržajan društveni život mladih, veliki broj kladionica, kafića i klubova, nedovoljno kvalitetan i čest umjetničko-kulturni sadržaj, premalo zelenila i previše betona i dr.

Osim infrastrukturnih problema na koje učesnici/ce dosta obraćaju pažnju, oni postavljaju pitanje polisa, grada svih građana/ki, grada u kome svi jednakost učestvuju, koji ga jednakost i zajedno grade shodno najboljim vizijama koje imaju.

U ovom gradu nedostaje strategija, u smislu šta želimo od glavnog grada, šta želimo da napravimo, odnosno, kako želimo da se razvijamo i to treba sprovesti u djelo. Napraviti strategiju i realizovati je. (3.grupa, stručnjaci/aktivisti)

Kritika, politika i etika, to je poenta, a ne da nam građani, odakle god oni dolazili budu završivači poslova i da se snalaze. Nije suština polisa da se mi u njemu snalazimo i otvaramo neke poslovne prostore, nego je suština da građanin bude građanin. (3.grupa, stručnjaci/aktivisti)

Alternativa je kod nas uvijek nešto opozitno, negiranje, uvijek nešto kontra. Poenta je momenat prihvatanja činjenice o vlasti. Vlast je vlast i oni određene stvari moraju da rade tako jer se sa tim ne pitamo i preživljavaju, ali to ne znači da mi kao alternativa ne možemo da komuniciramo sa vlastima, i oni sa nama i mi sa njima. Alternativa koja se nameće kao partnerstvo, gde će svi jasno da predlože nešto i dobiju 30-40% do željenog. Ali sasvim je dovoljno takvih 50 priča ili primjera gde se završava 40-50% od ponuđenih alternativa, mi se već pomjeramo sa mrtve tačke i to je negdje prva stvar koju mi treba da shvatimo. Ono što je uvijek u moći građana, jeste konstantno političko opismenjavanje, latentni, fini pritisak da nešto može da se uradi.(3.grupa, stručnjaci/aktivisti)

Sa jedne strane priča se o tom infrastrukturnom dijelu grada, sa svim elementima koji čine grad ovakvim ili onakvim, i sa druge strane je polis. Postavlja se pitanje kada prestaje ta borba, koja postaje besmislena, da ljudsko biće juri u pravcu nevjerovalne borbe da bi rezultat te borbe bio da ispliva na površinu neke mutne vode koju je već neko greškom zamutio i ostavio. Više bih išao u pravcu humanizacije i to je pitanje novih društvenih pokreta koje postavljaju neka trenutno periferna pitanja u centar i kažu ovo je bitno, a sve to prestaje onog trenutka kada čovjek stane i kaže ovo postaje bitno. Sve ostalo o čemu smo do sada pričali, mogli bismo o tome da pričamo dugo, ali ono što bi moglo da kristalizuje sve jeste centralizacija cijelog sistema. Zbog demografske politike, imamo lošu urbanizaciju. Lokalna vlast ne pita. Mogli bi naći hiljadu zamjerki, ali početak rješenja je kada se konfiguriše polis. Ljudi treba da shvate da je moj život i moj prostor nešto što niko ne treba da ti organizuje. Ja primjećujem da sada u Podgorici prihvatomamo samo trivijalne stvari: da npr. vozim bicikl, ali ga vozim samo subotom, kada je kiša ipak idem svojim kolima i iz grada ču se vratiti taksijem. Još uvijek nismo probili taj trivijalni momenat, dok ne uđemo u funkcionalnost, a to je upravo pitanje komforne zone i sad se tu suprostavljaju dva komfora: komfor koji imamo u gradu, generalno, i nažalost osjećaj da nemamo taj komfor i onda gradimo sopstveni komfor u četiri zida i to je problem, neinicijativnost građana. (3.grupa, stručnjaci/aktivisti)

Ja osjećam da Podgorica ima neku dušu koja se pokaže. Osjećamo ga kao člana porodice koji je na samrti. Naša je, da nije naša ne bi nas sve nerviralo što se u njoj dešava, ali naša je i umire i žao nam je ali tu ne možemo ništa da uradimo. (4.grupa, mladi)

Podgorica treba da ima ljude s vizijom odnosno nekoga ko će moći da sagleda grad kao cjelinu, sve njegove dijelove, da napravi strateški plan dobrog i zdravog razvoja i da se ne mijenja kako stiže koji investitor. Trebaju ga napraviti stručnjaci i toga se dugoročno treba držati i razraditi ga. I da se ne mijenjaju i ne modifikuju određeni dijelovi onako kako to bude potreba određenog broja ljudi. (2.grupa, žene)

Utisak je da su gradovi sve manje primjer suživota, a sve više poligon za sticanje ogromnog kapitala, u kojima pojedinac biva neminovno otuđen od zajednice i društva i time prostor odnosno grad u kom živi i radi ne doživljava kao svoj prostor, te se samim tim ne aktivira dovoljno u pravcu promjene postojećeg stanja i ne učestvuje dovoljno u procesu donošenja odluka.

Ipak, Podgorica ima predispozicije da postane zdravi grad. A šta su to zdravi gradovi, kojima se danas na globalnom nivou teži? To su gradovi čija su nastojanja usmjerena ka tome da se neprestano oblikuju u pravcu da postaju bolja, zdravija, sigurnija i srećnija mjesta za život svojih stanovnika/ca. Zdravi gradovi su

oni u kojima se svaki stanovnik/ca prepoznae kao najveća vrijednost zajednice i o svima se posebno brine. Osluškuju se potrebe građana/ki, na poseban način se brine o zdravlju kroz nuđenje brojnih psihosocijalnih servisa za osjetljive grupe ili za krizne periode života njegovih stanovnika/ca. Oni su uređeni prema potrebama svojih stanovnika/ca, ekološki su osviješteni i stalno unapređuju kako prostornu tako i socijalnu sigurnost svojih stanovnika/ca. Takav grad može da mijenja svijest građana/ki i ključnih ljudi zajednice i u njemu svi postaju svjesni koliko mogu na individualnom ili grupnom nivou da utiču na poboljšanje uslova koji neminovno utiču i na opšte poboljšanje zdravlja ljudi. Gradovi koji se na taj način razvijaju prvenstveno se prilagođavaju potrebama svojih stanovnika/ca i gdje su svi jednako svjesni da je pitanje opštег zdravlja ne samo lična, već i društvena odgovornost. Podgorica je grad koji upravo može takvim postati.

PREPORUKE I PRIJEDLOZI GRAĐANA/KI ZA LOKALNU UPRAVU

Opšti zaključak je da učesnici/ce žele kako da pokrenu, tako i da učestvuju u inicijativama koje će grad promijeniti na bolje. Bez obzira na nepovjerenje koje je prisutno prema lokalnoj upravi, oni su spremni na saradnju i partnerstvo. Shodno takvom pristupu, zamolili smo ih da kažu svoje preporuke i prijedloge za lokalnu upravu a u cilju poboljšavanja ukupnog života u Podgorici i kreiranja grada po mjeri građana/ki.

Raditi na zoniranju i podjeli grada na određene urbanističke zone i centre radi bolje integracije. (1.grupa, muškarci)

Obratiti pažnju šta je potrebno za zdrav i bezbjedan život posebno svakoj grupi građana: đeci, mladima, srednjoj dobi, starima, roditeljima, osobama sa invaliditetom i drugima. (1. grupa, muškarci)

Edukovati građane o svim važnim pitanjima, naročito kulturnim. (1. grupa, muškarci)

Da svako naselje dobije vrtić, školu i dom zdravlja. (2.grupa, žene)

Poboljšati čistoću grada i sprovoditi zakone. (2.grupa, žene)

Prestati sa neplanskom urbanizacijom, sanirati i zaustaviti divlje deponije, riješiti problem pasa latalica. (2.grupa, žene)

Poraditi na saradnji sa građanima i transparentnosti. (2.grupa, žene)

Hrabrije se otisnuti ka progresivnim idejama kojima je u centru čovjek. To su ideje grada u kojem je sve dostupno hodom, države i grada u kojima postoji BMI i upotreba savremene napredne tehnologije koja je usmjerena na rješavanje problema ljudi. (3. grupa, stručnjaci/aktivisti)

Napraviti strategiju na osnovu koje će grad da se razvija a koja polazi od trenutnih stvarnih potreba građana i vizije grada koji želimo da imamo u budućnosti. (3. grupa, stručnjaci/aktivisti)

Posaditi drvorede. Ako imamo drvorede listopadnog drveća, zašto ne posaditi drvorede voćki, na primjer drvored jabuka? (3. grupa, stručnjaci/aktivisti)

Decentralizacija i stvaranje još dva jaka grada u Crnoj Gori, na sjeveru i jugu. To ne može da smeta Podgorici, može samo da joj pomogne.(3. grupa, stručnjaci/aktivisti)

Uvažiti stvarne potrebe građana, a prije toga ih istražiti i čuti.(4. grupa, mlađi)

Težimo ka EU. Kada uđemo u krug evropskih zemalja, otvorice se granice i Podgorica će ostati prazna. Mislite o tome kada narušavate naš grad i život naš u njemu. U suprotnom ćete dobiti grad duhova, kao što su, nažalost, već naši sjeverni gradovi.(4.grupa, mlađi)

Sjutra će odje da žive naša i vaša đeca i unučad. Njihov kvalitet života zavisi od naših odluka i djela.(4.grupa, mlađi)

Mnogo više drveća, parkova i zelenila.(4.grupa, mlađi)

Izgraditi sportske terene, pooštiti kazne za nepoštovanje zakona i odredbi. (4.grupa, mlađi)

Kod učesnika/ca je prepoznata prije svega želja za informisanjem, a takođe i želja za konsultovanjem i učešćem u procesu donošenja odluka, kao i želja za aktivizmom na lokalnom nivou. Pravovremeno i precizno informisanje, kao i konsultovanje građana/ki može da doprinese unapređenju opšteg ambijenta u gradu te razvoju grada prema potrebama svojih građana/ki na čiji se doprinos svakako može računati.